

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 24. april 2008 truffet vedtak i

Sak nr: 2/08 (arkivnr: 200800099-22)

Saken gjelder: Klage fra A på lagmann B ved X lagmannsrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Jon Høyland
Halvor Kjølstad
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak: Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Innledning:

Ved brev av 2. januar 2008 har A inngitt klage på lagmann B ved X lagmannsrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt lagmann B, som ved brev av 10. januar 2008 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra politiadvokat C og advokat E. Videre har utvalget innhentet uttalelse fra lagdommer D og ekstraordinær lagdommer G. Utvalget har også bedt lagrettens formann og advokat F om uttalelse, men har ikke mottatt svar fra dem. Førstelagmann H ved X lagmannsrett er orientert om klagen, og har avgitt uttalelse ved brev av 16. januar 2008.

Saksfremstilling:

X lagmannsrett gjennomførte ankeforhandlinger i straffesak 13.- 15. november 2007. Retten var satt med lagrette. Rettens formann var lagmann B. Fagdommere for øvrig var lagdommer D og ekstraordinær lagdommer G. Tiltalte møtte med forsvarer, advokat E. Påtalemyndigheten var representert ved politiadvokat C.

Klager, A, avga vitneforklaring under hovedforhandlingen.

Tiltalte ble frifunnet i saken.

Klager - A – har uttalt følgende:

”Jeg ønsker å formidle mine opplevelser i ovennevnte sak som omhandler straffelovens § 192 første ledd bokstav A jf annet ledd bokstav A. I min jobb som helsesøster ble jeg som en av de første involverte i saken, oppnevnt som vitne. Først i Tingretten og deretter i Lagmannsretten.

Det er min opplevelse i Lagmannsretten med dommer B jeg ønsker å formidle noen synspunkter på.

Allerede ved frammøte i retten fornemmet jeg en form for kulde og pågåenhet fra dommerens side. Jeg fikk en følelse at jeg var hans motpart alt fra starten.

Da jeg avga vitne leste jeg opp mine fortløpende notater fra samtaler jeg hadde hatt med fornærmede. Jeg uttalte meg også på bakgrunn av det jeg hadde erfart fra forrige rettssak, og ventet av den grunn med å uttale meg om enkeltepisodes som jeg forventet forsvareren også denne gang ville spørre om. Jeg ser i ettertid at jeg burde ha sett de to rettssakene atskilt og ikke bygd på antakelser fra forrige rettssak. Jeg anser det derfor naturlig at det ble stilt spørsmål i denne sammenheng. Men var det nødvendig å gjøre det på en slik måte? Si at jeg holdt tilbake opplysninger (bevisst holdt tilbake, slik jeg tolket det) være pågående, uvennlig og arrogant ?

Jeg er selvfølgelig klar over at mine motiver for henvendelsen kan tolkes forskjellig. Det får så være. Det er ikke utslag for at fornærmede ikke fikk medhold. Jeg er på det rene med hva statistikken sier, og var vel forberedt på det. Det jeg ikke var forberedt på var at jeg skulle oppleve dommeren som tiltales forsvarer.

Det sentrale for meg i denne situasjonen ble. 1). Hvordan hadde fornærmede opplevd å stå i retten ovenfor denne dommeren, når jeg som perifer i denne sammenheng hadde denne følelsen.? 2) Og hva med andre fornærmede i tilsvarende situasjon? Før og etter denne rettssaken.?

Jeg har fått svar på mitt første spørsmål, det er unødvendig å kommentere nærmere.

Da gjenstår det andre spørsmålet, og det er ubesvart og årsaken til min henvendelse. Jeg ønsker at dommer B skal bli forelagt min henvendelse, og at han forhåpentlig av den grunn reflekterer over sin måte å framstå i slike sammenhenger på, og som følge av det endrer sin atferd.”

Innklagede – lagmann B – har i hovedsak vist til følgende:

Han opplever at klagen gjelder både hvilke spørsmål han som dommer stilte, og måten spørsmålene ble stilt på.

Rent generelt legger han betydelig vekt på at det skal være en nøytral og avslappet tone i rettssalen når han administrerer. Han kan med hånden på hjertet si at han alltid forsøker å opptre høflig og i utgangspunktet vennlig, i alle fall ikke fiendtlig, overfor alle aktører.

Han anfører blant annet:

”Det er ikke så lett å forsvare seg mot en klage på at man skal ha vært "arrogant", "kald" og "pågående", når det i klagen ikke angis et eneste konkret eksempel på noe jeg har sagt eller gjort som skulle forsvare slike karakteristikk.

A skriver:

"Allerede ved frammøte i retten fornemmet jeg en form for kulde og pågåenhet fra dommerens side. Jeg fikk en følelse av at jeg var hans motpart alt fra starten."

Utsagnet unndrar seg nesten kommentar. Hva slags "kulde" jeg skulle ha grunn til å vise overfor en helsesøster som avgir vitneforklaring i en sedelighetssak, er vanskelig å forstå. At jeg skulle ha noen grunn til å anse henne som min "motpart", er også uforståelig. Dette merket hun angivelig "allerede ved frammøte" og "alt fra starten", og med dette må hun sikte til at hun ble kalt fram i retten for å avgi forklaring. At jeg i forbindelse med spørsmål om personalia, avklaring av fritak for taushetsplikt, vitneformaning og forsikring skulle ha opptrådt på noen måte fiendtlig eller "kaldt", faller på sin egen urimelighet. Som vanlig var det først aktor og deretter forsvarer som stilte spørsmål til A. Men jeg husker at jeg etter hvert under eksaminasjonen grep inn med spørsmål. Det var det all grunn til, jf. nedenfor. Men jeg avviser bestemt at jeg på noen måte har opptrådt slik at A har noen berettiget grunn til å hevde at jeg allerede "ved frammøte" og "fra starten" skal ha gitt signaler om "kulde" og å være "motpart".

Etter hvert kom det fram at A i sin forklaring utelot en del av det som stod i notatene. Det hun utelot var de opplysningene fornærmede hadde gitt som etter As oppfatning i den senere straffesaksbehandlingen og under tingrettsbehandlingen hadde vist seg enten ikke fullt ut å kunne stemme, eller som i større eller mindre grad stred mot andre opplysninger i saken. Hvordan han reagerte da han forstod at vitnet i første omgang bevisst hadde latt være å gi opplysninger av betydning, husker han ikke nøyaktig. Men han husker at han sa at hun fra da av måtte referere notatene fullt ut, og ikke hoppe over noe. At A opplevde situasjonen som ubehagelig, kan han godt forstå, men det var utelukkende hennes egen feil.

Retten har en plikt til å sørge for sakens fulle opplysning, jf straffeprosessloven § 294. Dette gjør det ofte nødvendig for dommerne å stille spørsmål der noe kan være uklart. Det burde være elementært at dette ikke er uttrykk for noen partiskhet, standpunkttagen eller "fiendtlighet", selv om vitnet eller tiltalte kan mislike situasjonen.

Fra uttalelsen til lagmann B siteres videre:

”Etter mitt syn er denne klagen utidig og helt grunnløs. Jeg har gjort jobben min, for øvrig en ganske vanskelig jobb i en vanskelig og ømtålig sak, og jeg kan ikke se noen grunn til at jeg skal kritiseres for måten jeg gjorde den på.”

Domstolleder – førstelagmann H – har i hovedsak uttalt følgende:

Etter hans syn er det all grunn til å reagere bestemt overfor et vitne som redigerer gjengivelsen av egne notater i vitneforklaringen slik som B har redegjort nærmere for.

Aktor – politiadvokat C – har uttalt følgende:

...”Hva angår brev fra A av 2. januar 2008 finner jeg det vanskeligere å kommentere dette da det gir uttrykk for hennes personlige opplevelse av saken. Jeg opplevde at lagmann B stilte henne en rekke pågående spørsmål, men ut fra undertegnede oppfatning var ikke disse spørsmålene av en annen karakter enn hva som kan være påkrevet i denne type saker som har en slik alvorgrad.

For helhetens skyld ønsker jeg å bemerke at mitt inntrykk er at lagmann B behandlet sakens profesjonelle aktører med vennlighet og respekt.”

Forsvarer – advokat E – har uttalt følgende:

...”Ad sak 2/08

Klager ble etter min mening behandlet vennlig og med respekt av lagmann B under sin forklaring.

Det må imidlertid nevnes at undertegnede under klagers vitneprov påpekte at hun bevisst tilbakeholdt opplysninger på flere meget vesentlig punkter, når hun gjennomgikk sine notater under sin frie forklaring.

Som en følge av dette stilte lagmannen spørsmål til klager, og trolig har hun oppfattet denne situasjonen som ubehagelig. Jeg oppfattet imidlertid ikke lagmannens håndtering som upassende på noe punkt.

Jeg vil legge til at jeg erindrer at jeg etter forhandlingenes avslutning i november i fjor satt igjen med et inntrykk av at lagmannen var en god representant for dommerstanden, en nøytral og behagelig leder av forhandlingene, uten synlige antipatier eller sympatier, opptatt av sakens opplysning.”

Fagdommerne – lagdommer D og ekstraordinær lagdommer G – har uttalt følgende:

...”Sak 2/08

Vi kan ikke se hva grunnlaget skulle være for at vitnet A følte "en form for kulde og pågåenhet" fra lagmann Bs side da hun kom inn i rettslokalet. Hun ble etter det vi husker behandlet på vanlig hyggelig og greit vis, i likhet med de øvrige vitner i saken. Derimot er det trolig at hun har kjent et visst ubehag over å bli konfrontert med sin selektive

gjengivelse av det som de øvrige tilstedeværende trodde skulle være en fullstendig fremstilling. Etter vårt skjønn opptrådte lagmann B helt adekvat i situasjonen både ved å avdekke forholdet, og da han påtalte det.”

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Det gjelder visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. Domstoloven § 237 første ledd regulerer hvem som har klagerett for Tilsynsutvalget. En forutsetning for klagerett er at den som klager, er direkte berørt i forhold til det forholdet klagen bygges på.

I klagen har A vist til at hun opplevde dommeren som tiltaltes forsvarer. Videre stiller hun spørsmål ved hvordan fornærmede opplevde dommeren, og hvordan andre fornærmede har opplevd dommeren før og etter den aktuelle saken.

Denne delen av klagen knytter seg til virkninger av dommeratferden overfor fornærmede. Tilsynsutvalget har ikke oppfattet dette som en del av klagen fra A på lagmann B. Utvalget bemerker for øvrig at A ikke har fremlagt fullmakt for fornærmede, noe som ville vært en forutsetning dersom dette var ment å utgjøre en del av klagen, jf. domstoloven § 237 første ledd.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse...”

Det følger av dette at As anførsler om at lagmann B blant annet behandlet henne uvennlig og arrogant under sin prosessledelse av hennes vitneforklaring, kan behandles av utvalget.

Dommeren skal administrere retten ”upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt”, jf. domstoloven § 55 annet ledd, og han har ansvar for at forhandlingene ”foregår med orden og verdighet”, jf. domstoloven § 133 første ledd. Dette innebærer blant annet at dommeren skal behandle de tilstedeværende i rettssalen på en slik måte at de føler seg ivaretatt og respektert under forhandlingene.

Dommeren har samtidig et ansvar for å styre forhandlingene og sørge for straffesakens fulle opplysning. Dommeren har derfor både en rett og en plikt til å avbryte og stille spørsmål til både advokater, parter og vitner. Så lenge en slik prosessledelse gjennomføres med respekt for de tilstedeværende, vil ikke dette utgjøre et brudd på god dommerskikk. Dette gjelder selv om vitnet kan oppleve dommerens spørsmål som ubehagelig.

På bakgrunn av uttalelsene som Tilsynsutvalget har mottatt i saken, synes det klart at lagmann B måtte gripe inn overfor A under hennes vitneforklaring. Dette er heller ikke bestridt fra As side.

Det springende punktet i klagen i saken er etter dette om *måten* lagmann B grep inn på, var innenfor normene for god dommerskikk.

Tilsynsutvalget bemerker på generelt grunnlag at dommeren, i sin opptreden overfor vitner, må tilpasse sin opptreden i forhold til hvert enkelt vitne. Et vitne som sjelden er i kontakt med domstolen vil ofte ha uklare forestillinger om sin rolle som vitne. Dommeren har overfor et slikt vitne et ansvar for å lede vitnet gjennom forklaringen, og terskelen for å irrettesette vitnet bør være høy. Samtidig kan det også overfor slike vitner være nødvendig for dommeren å være pågående og direkte i utspørringen.

A har i liten grad vist til hvilken atferd hos lagmann B hun bygger sin klage på, utover at han grep inn under hennes vitneforklaring i forhold til måten hun gjenga fra notatene på. Lagmann B husker heller ikke nøyaktig hvordan han reagerte og hva han sa, utover at han ba henne referere notatene fullt ut. Ut fra de øvrige uttalelsene i saken, legger Tilsynsutvalget til grunn at lagmann B ga klart uttrykk for at hun måtte referere notatene i sin helhet, og at han for øvrig var pågående i sin utspørring av vitnet.

Tilsynsutvalget forstår at dette kan ha vært ubehagelig for vitnet. Det er imidlertid ikke kommet frem noe som bekrefter at utspørringen var unødvendig eller ble gjennomført på en unødig krenkende eller provoserende måte.

Med dette som bakgrunn, er Tilsynsutvalget av den oppfatning at lagmann B ikke opptrådte i strid med god dommerskikk i måten han administrerte retten under vitneforklaringen til A.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.